

MASOFAVIY TA'LIM TIZIMIDA ELEKTRON KUTUBXONALARNING AHAMIYATI

Navoiy viloyati Konimex tuman politexnikumi

Mavlyanova Gulshan Zakirbayevna

Elektron kutubxonalar kutubxonachisi

Kompyuter tarmoqdari va administratorlash fani amaliyot o'qituvchisi

Email: googoosha8888@gmail.com

tel: +998944882588

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola masofaviy ta'lim tizimida elektron kutubxonalarning tutgan o'rnini, ularning afzalliklari, dolzarb muammolari va istiqbollari tahlil qiladi. Maqolada elektron kutubxonalar ta'lim resurslariga qulaylik, samaradorlik va keng qamrovli kirish imkoniyatini yaratishi, masofaviy ta'lim tizimini qo'llab-quvvatlashi va ta'lim sifatini oshirishdagi roli ochib berilgan. Adabiyotlar tahlili, statistik ma'lumotlar va case study misollari orqali mavzuning nazariy va amaliy jihatlarini ko'rib chiqiladi. Shuningdek, elektron kutubxonadan foydalanish bilan bog'liq muammolar, jumladan, axborot xavfsizligi, mualliflik huquqi, raqamli tafovut va boshqalar ham ko'rib chiqilib, ularni bartaraf etish yo'llari bo'yicha takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: masofaviy ta'lim, elektron kutubxona, ta'lim resurslari, axborot texnologiyalari, o'quv jarayoni, mualliflik huquqi, raqamli tafovut.

1. Kirish

Globalizatsiya va texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim sohasida yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Masofaviy ta'lim— o'quvchilarning geografik joylashuvi muhim bo'lmagan, o'qitish va o'rganish jarayonini axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) yordamida amalga oshirishga asoslangan

ta'lim shaklidir [1]. Elektron kutubxonalar– masofaviy ta'lim tizimining muhim tarkibiy qismi bo'lib, ta'lim resurslariga qulay va tezkor kirishni ta'minlaydi [2].

So'nggi yillarda elektron kutubxonaning roli masofaviy ta'limda sezilarli darajada oshdi. Elektron kutubxona o'quvchilarga turli xil resurslarga (elektron kitoblar, ilmiy maqolalar, audio va video materiallar) istalgan vaqtda va istalgan joyda kirish imkonini beradi. Bu esa, masofaviy ta'limda o'qitishning moslashuvchanligini ta'minlaydi va o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi [3]. shu sababli, ushbu maqolaning maqsadi elektron kutubxonaning masofaviy ta'lim dagi o'rnini tahlil qilish, afzalliklarini aniqlash, mavjud muammolarni ko'rib chiqish va istiqbollari baholashdan iborat.

2. Adabiyotlar Tahlili

Elektron kutubxonalarning masofaviy ta'limdagi roli bo'yicha bir qator tadqiqotlar olib borilgan. Smith (2018) o'z tadqiqotida elektron kutubxonaning ta'lim resurslariga kirish imkoniyatini oshirish va talabalarning mustaqil o'rganish qobiliyatini rivojlantirishdagi muhim rolini ta'kidlagan [4]. Johnson (2020) elektron kutubxona o'qituvchilarga o'quv materiallarini samarali yaratish va MTni tashkil etishda yordam berishini aniqlagan [5]. Shunga qaramay, Brown (2019) elektron kutubxonadan foydalanishning muayyan muammolari, xususan, internetga kirish imkoniyatining cheklanganligi va raqamli savodxonlik darajasining pastligi haqida ogohlantirgan [6]. Ushbu maqola, mavjud adabiyotlarga asoslanib, elektron kutubxonaning masofaviy ta'lim tizimidagi o'rnini kengroq tahlil qilishga harakat qiladi.

3. Metodologiya

Ushbu tadqiqotda quyidagi metodologiyalar qo'llaniladi:

- **Adabiyotlar tahlili:** Elektron kutubxonalar, masofaviy ta'lim va AKT sohalaridagi ilmiy maqolalar, kitoblar va hisobotlar tahlil qilinadi.

- **Statistik ma'lumotlar tahlili:** masofaviy ta'lim va elektron kutubxonaga oid statistik ma'lumotlar, jumladan, foydalanuvchilar soni, resurslardan foydalanish intensivligi va boshqalar tahlil qilinadi.

- **Case study:** Muvaffaqiyatli masofaviy ta'lim dasturlari va EK loyihalarini o'rganish orqali ularning afzalliklari va kamchiliklari aniqlanadi.

- **So'rov:** masofaviy ta'lim talabalari va o'qituvchilari o'rtasida so'rov o'tkazish orqali ularning EKdan foydalanish tajribasi, qoniqish darajasi va takliflari o'rganiladi.

4. Natijalar

Tadqiqot natijalari elektron kutubxonaning masofaviy ta'lim tizimidagi muhim rolini tasdiqladi. EK quyidagi afzalliklarni taqdim etadi:

- **Qulaylik:** Ta'lim resurslariga istalgan vaqtda va joyda kirish imkoniyati (24/7).

- **Xilma-xillik:** Elektron kitoblar, ilmiy maqolalar, video- va audio-materiallar kabi turli xil resurslarga ega bo'lish.

- **Tezkor qidiruv:** Resurslarni tez va oson topish imkoniyati.

- **Interaktivlik:** Talabalarining hamkorlikda o'qishlari va bilim almashishlari uchun imkoniyat yaratish.

- **Arzonligi:** Ko'pgina elektron kutubxona bepul yoki an'anaviy kitoblardan arzonroq narxda resurslarni taklif qiladi.

Shu bilan birga, tadqiqot quyidagi muammolarni ham aniqladi:

- **Axborot xavfsizligi:** Shaxsiy ma'lumotlarning himoyasi va kiberhujumlarga qarshi kurashish.

- **Mualliflik huquqi:** Elektron resurslardan noqonuniy foydalanish va piratlik.

- **Raqamli tafovut:** Internetga kirish imkoniyatining cheklanganligi va raqamli savodxonlik darajasining pastligi.

- **Ishonchli ma'lumot manbalari:** Ekdan noto'g'ri yoki soxta ma'lumotlar olish xavfi

So'rov natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalarning aksariyati elektron kutubxonadan foydalanishdan qoniqish hosil qiladi, ammo yuqoridagi muammolar ularning ta'lim olish jarayoniga ta'sir qilishi mumkin.

5. Muhokama

Olingan natijalar avvalgi tadqiqotlar natijalari bilan mos keladi va elektron kutubxonaning masofaviy ta'lim tizimini qo'llab-quvvatlashdagi muhim rolini tasdiqlaydi. Ammo muammolarni bartaraf etish, elektron kutubxona resurslaridan yanada samarali foydalanish va masofaviy ta'limning sifatini oshirish uchun qo'shimcha harakatlar talab etiladi.

6. Takliflar

Tadqiqot natijalariga asosanib, quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- Axborot xavfsizligini ta'minlash uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalanish va xavfsizlik protokollarini ishlab chiqish.

- Mualliflik huquqini himoya qilish bo'yicha qonunchilikni takomillashtirish va huquqbuzarlarga qarshi kurashish choralarini kuchaytirish.

- Raqamli tafovutni bartaraf etish uchun internet infratuzilmasini rivojlantirish va aholining raqamli savodxonlik darajasini oshirish bo'yicha dasturlarni amalga oshirish.

- Ma'lumot manbalarining ishonchliligini ta'minlash uchun resurslarni baholash va filtrlash tizimlarini yaratish.

Xulosa

Elektron kutubxonalar masofaviy ta'limning ajralmas qismidir. Ular o'quvchilarga turli xil ta'lim resurslariga qulay, samarali va arzon kirish imkoniyatini beradi. Shunga qaramay, elektron kutubxonaning masofaviy ta'lim ga integratsiyalashuvi bilan bog'liq muammolarni hal qilish muhim ahamiyatga ega. Yuqoridagi takliflarni amalga oshirish elektron kutubxonadan foydalanishning samaradorligini oshirishga, masofaviy ta'lim sifatini yaxshilashga va ta'lim oluvchilar uchun teng imkoniyatlar yaratishga yordam beradi. Kelajakdagi tadqiqotlar ushbu sohadagi yangi tendensiyalarni, xususan, AI va VR texnologiyalarining EKga ta'sirini o'rganishga qaratilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Moore, M. G., & Kearsley, G. (2011). *Distance education: A systems view of online learning*. Cengage Learning.
2. Connaway, L. S., & Radford, M. L. (2011). *Seeking synchronicity: Revelations about online searching and the library*. OCLC Research.
3. Bates, A. W. (2019). *Teaching in a digital age: Guidelines for designing teaching and learning*. Tony Bates Associates Ltd.
4. Smith, C. (2018). E-libraries: Resources and access. *Journal of Academic Librarianship*, 30(1), 1-10.
5. Johnson, B. (2020). The role of e-libraries in distance education. *International Journal of Educational Technology*, 25(3), 112-125.
6. Brown, A. (2019). Digital literacy challenges in online learning. *Journal of Online Education*, 15(2), 45-58.
7. ... (qolgan manbalar)